

Kongregacija za nauk vere **Premisleki k osnutkom pravnega priznanja življenjskih skupnosti med homoseksualnimi osebami¹**

Uvod

1. O različnih vprašanjih glede homoseksualnosti se je v zadnjem času že večkrat oglasil papež Janez Pavel II. in pristojni dikasteriji *Svetega sedeža*.² Gre namreč za vznemirljiv moralni in socialni pojav tudi v tistih deželah, kjer v pravnem redu ni upoštevan. Še bolj zaskrbljujoče pa je v deželah, kjer so homoseksualne življenjske skupnosti pravno priznane in jim v nekaterih primerih že priznavajo ali hočejo imeti priznanje zmožnosti za posvojitev otrok. Pričujoči pomisleki ne vsebujejo nobenih novih izjav nauka, marveč hočejo samo priklicati v spomin bistvene točke k problemu in navesti nekaj razlogov razumske narave, ki bi mogli pomagati škofom pri oblikovanju izjav, ustreznim posebnim položajem na različnih območjih po svetu. Take izjave bodo usmerjene v zaščito in podporo dostojanstva zakona, ki je temelj družine in uravnoteženosti družbe, katere temeljna sestavina je ta ustanova. Premisleki naj bi tudi pomagali katoliškim politikom, kako naj ravnajo, da bo njihovo odločanje v skladu s krščansko zavestjo, kadar se bodo srečali v zakonodaji s predlogi glede tega problema.³ Ker gre za stvar, ki zadeva npravno postavbo, bodo naslednji razlogi predloženi ne samo vernikom, ampak vsem ljudem, ki se zavzemajo za podpiranje in zaščito skupnega blagra v družbi.

I. Narava in neobhodno potrebne značilnosti zakona

2. Cerkveni nauk o zakonu in komplementarnosti spolov predstavlja resnico, ki je za zdravo pamet prepričljiva in kot taka priznana v vseh velikih kulturah na svetu. Zakon ni poljubna skupnost človeških oseb. Stvarnik ji je ob ustanovitvi dal lastno naravo z bistvenimi lastnostmi in nameni.⁴ Nobena ideologija ne more človeškemu duhu vzeti gotovosti, da obstaja zakon samo med dvema osebama različnega spola, ki z medsebojno osebno predanostjo težita po osebni povezanosti, njima lastni in izključujoči. Na ta način se medsebojno dopolnjujeta in sodelujeta z Bogom pri spočetju in vzgoji novega življenja.

¹ *Kongregation für die Glaubenslehre*, Erwägungen zu den Entwürfen einer rechtlichen Anerkennung der Lebensgemeinschaften zwischen homosexuellen Personen (3. Juni 2003), v: *Verlautbarungen des Apostolischen Stuhls*, Nr. 162, Bonn 2003. Slovenski prevod: dr. Zmaga Kumer. Lektor: dr. Anton Strle. Prvotna objava dokumenta v: *Mednarodna katoliška revija Communio* 13 (2003) 241–249.

² Prim. Janez Pavel II., nagovora ob angelovem češčenju 20. februarja 1994 in 19. junija 1994; nagovor udeležencem zborovanja *Papeškega sveta za družino* 24. marca 1999; KKC 2357–2359; Kongregacija za nauk vere, izjava *Persona humana*, 29. decembra 1975,8; pismo o pastoralni za homoseksualne osebe, 1. oktobra 1986; nekaj premislekov glede odgovora na pravne predloge o ne-diskriminiranosti homoseksualnih oseb 24. julija 1992; *Papeški svet za družino*, pismo predsednikom evropskih škofovskih konferenc o sklepu evropskega parlamenta glede homoseksualnih parov 25. marca 1994; Družina, zakon in »de-facto« – življenjske skupnosti, 26. julija 2000, 23.

³ Prim. Kongregacija za nauk vere, *Doktrinalna nota glede nekaterih vprašanj o zavzemanju in ravnanju katoličanov v političnem življenju*, 24. novembra 2002, 4.

⁴ Prim. drugi vatikanski koncil, CS 48.

3. Naravna resnica o zakonu je bila potrjena z razodetjem, ki ga vsebujejo biblična poročila o stvarjenju in ga izraža tudi prvotna človeška modrost, v kateri prihaja do veljave sam glas narave. Prva Mojzesova knjiga poroča o treh temeljnih vidikih stvarjenjskega načrta o zakonu.

Najprej je bil človek, podoba Boga, ustvarjen »kot mož in žena« (1 Mz 1,27). Kot osebi sta mož in žena enaka, po moškosti in ženskosti se dopolnjujeta. Spolnost pripada po eni strani biološkemu območju, je pa po drugi strani pri človeškem ustvarjenem bitju povzdignjena na novo, osebnostno raven, kjer se narava in duh povezujeta.

Nato je Stvarnik ustanovil zakon kot življenjsko obliko, v kateri se uresničuje tista skupnost oseb, ki vključuje delovanje spolnosti. »Zaradi tega bo zapustil mož očeta in mater in se držal svoje žene in bosta eno telo« (1 Mz 2,24).

Nazadnje je hotel Bog enoti moža in žene dati poseben delež pri svojem stvariteljskem delu. Zato je moža in ženo blagoslovil z besedami: »Rodita in se množita« (1 Mz 1,28). Po Stvarnikovem načrtu spadata torej komplementarnost spolov in rodovitnost k bistvu zakona.

Vrh tega je Kristus zakonsko skupnost med možem in ženo povzdignil v dostojanstvo zakramenta. Cerkev uči, da je krščanski zakon učinkovito znamenje zaveze med Kristusom in Cerkvijo (prim. Ef 5,32). Ta krščanski pomen zakona nikakor ne zmanjšuje človeške vrednosti zakonske zveze moža in žene, marveč jo potrjuje in ji daje moč (prim. Mz 19,3–12; Mr 10,6–9).

4. Nobenega razloga ni za vzporejanje homoseksualnih življenjskih skupnosti z Božjim načrtom o zakonu in družini, tudi ne v najširšem pomenu. Zakon je svet, medtem ko so homoseksualna razmerja v nasprotju z naravno nravno postavo. Pri homoseksualnih dejanjih je »predajanje življenja s spolnim aktom izključeno. Saj ne izvirajo iz resnične čustvene in spolne potrebe po dopolnitvi. Zato jih v nobenem primeru ni mogoče odobravati.«⁵

Homoseksualna razmerja *Sveto pismo* obsoja kot hude zablode ... (prim. Rim 1,24–27; 1 Kor 6,10; 1 Tim 1,10). Zaradi te obsodbe *Svetega pisma* sicer še ne smemo sklepati, da so vsi, ki trpijo zaradi te posebnosti, zanj osebno odgovorni, a izpričuje, da homoseksualna dejanja sama po sebi še niso v redu.⁶ To moralno obsodbo, ki jo najdemo pri mnogih cerkvenih pisateljih prvih stoletij,⁷ je katoliško izročilo soglasno sprejelo.

Po cerkvenem nauku je treba može in žene s homoseksualnimi težnjami »srečevati s spoštovanjem, sočutjem in taktom. Varovati se je treba, da bi jih kakorkoli krivično zapostavljali.«⁸ Te osebe so kakor drugi kristjani poklicane živeti čisto.⁹ Toda homoseksualno nagnjenje je »objektivno nekaj neurejenega«¹⁰ in homoseksualna dejanja spadajo »med grehe, ki hudo kršijo čistost.«¹¹

⁵ KKC 2357.

⁶ Kongregacija za nauk vere, izjava *Persona humana*, 29. decembra 1975, 8.

⁷ Prim. na primer sv. Polikarp, *pismo Filipljanom*, V, 3; sv. Justin, *Prva apologija* 27,1–4; Atenagora, *Prošnja za kristjane*, 34.

⁸ KKC 2358; prim. Kongregacija za nauk vere, pismo o pastoralni za homoseksualne osebe, 1. oktobra 1986, 10.

⁹ Prim. KKC 2359; prim. Kongregacija za nauk vere, pismo o pastoralni za homoseksualne osebe, 1. oktobra 1986, 12.

¹⁰ KKC 2358.

¹¹ Pr. t. 2396.

II. Stališča do problema homoseksualnih življenjskih skupnosti

5. Civilne oblasti zavzemajo do pojava homoseksualnih življenjskih skupnosti različna stališča: včasih se zadovoljujejo s tem, da pojav dopuščajo; včasih podpirajo pravno priznanje takih življenjskih skupnosti s pretvezo, da se je treba izogibati diskriminaciji ljudi, ki živijo skupaj z osebo istega spola; v nekaterih primerih celo zagovarjajo pravno enačenje homoseksualnih življenjskih skupnosti z zakonom v pravnem smislu, ne da bi izključevali pravno možnost za posvojitev otrok.

Tam, kjer država izvaja politiko tolerance dejstev, ne da bi vključevala obstoj postave, ki daje takim življenjskim oblikam pravno priznanje, je treba skrbno razlikovati med različnimi oblikami problema. V vsakem primeru je treba po vesti pričati za vso nravno resnico, ki ji nasprotuje tako odobravanje homoseksualnih razmerij kakor tudi krivično diskriminiranje homoseksualnih ljudi. Zato so koristna obzirna in pametna stališča, ki morejo imeti na primer naslednjo vsebino: odkriti instrumentalno ali ideološko uporabo, ki bi jo omogočala takšna strpnost; jasno pokazati na nenravnost te vrste življenjskih skupnosti; opozoriti državo, kako nujno je, pojav zadržati v takšnih mejah, da ne bi bila ogrožena javna morala in da ne bi bili zlasti mladi rodovi izpostavljeni napačnemu pojmovanju spolnosti in zakona ter oropani potrebne obrambe, kar bi pripomoglo k širitvi pojava. Tisti, ki to strpnost izrabljajo za to, da bi izsilili določene pravice za skupaj živeče homoseksualne osebe, je treba opozarjati, da je strpnost do zla nekaj povsem drugega kakor odobravanje ali uzakonjenost zla.

Če bodo homoseksualne življenjske skupnosti pravno priznane ali izenačene z zakonom tako, da jim bodo dane pravice, ki so lastne zakonu, je potrebno jasno in razločno ugovarjati. Treba se je vzdržati vsakršne vrste formalnega sodelovanja pri razglašanju in uporabi tako pomembnih, nepravičnih postav in se – kolikor je le mogoče – tudi vzdržati gmotnega sodelovanja pri uporabi. V tej stvari ima vsakdo pravico do ugovora iz razlogov vesti.

III. Razumski razlogi zoper pravno priznanje homoseksualnih življenjskih skupnosti

6. Da bi razumeli, zakaj je nujno na tak način upirati se oblastem, ki si prizadevajo za legalizacijo homoseksualnih življenjskih skupnosti, je treba navesti nekaj specifičnih etičnih premislekov, ki se gibljejo na različnih ravneh.

Z ozirom na zdravo pamet

Naloga državnih zakonov ima v primeri z nalogo npravne postave gotovo bolj omejen obseg.¹² Vendar državni zakon ne more priti v nasprotje z zdravo pametjo, ne da bi izgubila svoj značaj, ki zavezuje v vesti.¹³ Vsaka uredba, ki jo izdajo ljudje, ima značaj postave, če se sklada z naravno npravno postavo, ki jo priznava zdrava pamet in ki upošteva zlasti neodtujljive pravice vsake osebe.¹⁴ Zakonodaja v korist homoseksualnim življenjskim skupnostim je proti zdravi pameti, ker življenjski skupnosti dveh oseb istega spola daje pravna poročstva, ki so podobna onim v zakonu. Zaradi vrednot, za katere tu gre, ne more država uzakoniti teh življenjskih skupnosti, ne da bi škodovala podpori in zaščiti zakona, ki je za javni blagor bistven.

¹² Prim. Janez Pavel II., okrožnica *Evangelij življenja*, 25. marca 1995, 71.

¹³ Pr. t. 72.

¹⁴ Prim. sv. Tomaž Akvinski, *Summa theologiae* I–II q 95 a 2.

Lahko se vprašamo, kako more neka postava nasprotovati javnemu blagru, ko sicer res nikomur ne nalaga posebnega načina ravnanja, ampak se zadovoljuje z uzakonitvijo dejanskega dogajanja, ki samo na videz nikomur ne dela krivice? V tej zvezi je potrebno zlasti premisliti razliko med homoseksualnim ravnanjem kot zasebnim pojavom in kot družbenim razmerjem, ki ga postava predvideva in dovoljuje ter bi iz njega hoteli narediti eno pravnih ustanov. Ta drugi pojav ni samo zelo usoden, ampak ima zelo obsežne in globoko segajoče posledice, saj bi celotno socialno strukturo tako spremenil, da bi nasprotovala javnemu blagru. Državne postave so strukturalna načela za življenje ljudi v družbi, v dobro ali zlo. Imajo »zelo pomembno in včasih odločilno vlogo pri podpiranju nekega načina mišljenja in navad.«¹⁵ Življenjske oblike in v njih izraženi modeli oblikujejo družbeno življenje ne le na zunaj, ampak skušajo spremeniti razumevanje in vrednotenje načina ravnanja mladih rodov. Uzakonitev homoseksualnih življenjskih skupnosti bi zato privedla do tega, da bi se zatemnilo razumevanje ljudi za nekatere temeljne npravne vrednote in razvrednotilo sestavine zakona.

V biološkem in antropološkem pogledu

7. Homoseksualnim življenjskim skupnostim manjkajo popolnoma tisti biološki in antropološki dejavniki zakona in družine, ki morejo po pameti utemeljevati pravno priznane življenjske skupnosti. Zato ne morejo zagotavljati naravnega razmnoževanja in nadaljnega obstoja človeštva. Morebitnemu poseganju po sredstvih, ki so na voljo po najnovejših odkritjih na območju umetnega razmnoževanja, ne bi le usodno zmanjševalo spoštovanje človeškega dostojanstva,¹⁶ ampak tudi nikakor ne bi odpravilo njihovih pomanjkljivosti.

Homoseksualnim življenjskim skupnostim popolnoma manjka tudi tista razsežnost zakona, ki dela obliko spolnih odnosov človeško in urejeno. Spolni odnosi so človeški, če, oziroma kolikor izražajo in podpirajo medsebojno pomoč spolov v zakonu ter ostajajo odprti za posredovanje življenja.

Izkušnja uči, da pomanjkanje spolne bipolarnosti ustvarja ovire za normalni razvoj otrok, ki so morda vključeni v takšne življenjske skupnosti. Manjka jim izkušnja materinstva ali očetovstva. Vključiti otroke v homoseksualne življenjske skupnosti s posvojitvijo pomeni v resnici nasilje nad njimi v tem smislu, ker se njihovo stanje revščine izrablja za to, da se jih uvaja v okolje, ki ne podpira njihovega polnega človeškega razvoja. Takšno ravnanje bi bilo zagotovo zelo nenravno in bi naravnost nasprotovalo načelu, ki ga je priznala tudi konvencija Združenih narodov o pravicah otrok. Zatorej ima v vsakem primeru v najvišji meri prednost korist otroka, ker je slabotnejši in brez zaščite.

V družbenem pogledu

8. Družba se za svoj obstoj zahvaljuje družini, ki temelji na zakonu. Pravno priznanje homoseksualnih življenjskih skupnosti ima za neizogibno posledico novo opredelitev zakona, tako, da ga naredi za ustanovo, ki v svoji pravno priznani obliki izgubi bistveni odnos do dejavnikov, povezanih s homoseksualnostjo, kakor je na primer naloga razmnoževanja in vzgoje. Če bi pomenil zakon dveh oseb različnega spola s pravnega vidika samo eno možnih oblik zakona, bi to temeljito spremenilo pojem zakona in prineslo veliko škodo za skupni blagor. Če država postavi homoseksualno življenjsko skupnost na pravno raven, ki je enaka zakonu in družini, ravna samovoljno, v nasprotju s svojimi dolžnostmi.

¹⁵ Prim. Janez Pavel II., okrožnica *Evangelij življenja*, 25. marca 1995, 90.

¹⁶ Prim. *Kongregacija za nauk vere*, navodilo *Donum vitae*, 22. februarja 1987, II. A. 1–3.

Za podpiranje uzakonitve homoseksualnih življenjskih skupnosti se ni mogoče sklicevati na načelo spoštovanja in ne-diskriminacije vsake osebe. Razlikovanje med osebami ali odklonitev socialnega priznanja ali dejavnosti je namreč nesprejemljiva samo takrat, če nasprotuje pravičnosti.¹⁷ Če pa življenjskim oblikam, ki niso zakon in to tudi ne morejo biti, ne priznavamo družbenega in pravnega položaja zakona, to ne nasprotuje pravičnosti, saj pravičnost to celo terjaja.

Tudi na načelo osebne neodvisnosti se po pameti ne moremo sklicevati. Eno je, da morejo posamezni državljani svobodno opravljati dejavnosti, ki jih zanimajo in da so te dejavnosti v celoti uvrščene med splošne državljanske svoboščine. Nekaj povsem drugega pa je, če dejavnosti, ki ne pomenijo pomembnega pozitivnega prispevka k razvoju osebe in družbe, dobijo od države posebno pravno priznanje. Homoseksualne življenjske skupnosti tudi od daleč ne izpolnjujejo nalog, zaradi katerih zakon in družina zaslužita posebno priznavanje. Pač pa obstajajo dobri razlogi za mnenje, da so te življenjske skupnosti škodljive za zdrav razvoj človeške družbe, zlasti če bo porasel njihov vpliv na družbo.

V pravnem pogledu

9. Ker imajo zakonski pari za nalogo zagotavljati nadaljevanje rodov in so zato za javnost očitno pomembni, jih državljansko pravo priznava za ustanovo. Nasprotno pa potrebujejo homoseksualne življenjske skupnosti posebno pozornost zakonodaje, ker nimajo omenjene naloge za skupni blagor.

Tudi ne drži razlog, da je pravno priznanje homoseksualnih življenjskih skupnosti potrebno zato, ker bi sicer homoseksualno skupaj živeči zaradi samega tega dejstva izgubili učinkovito priznanje splošnih pravic, ki jih kot osebe in občani imajo. V resnici se morejo vsak trenutek – izhajajoč iz osebne neodvisnosti – kakor vsi državljani sklicevati na splošno pravo, da bi se v pravnih položajih zaščitili pred nasprotnimi koristmi. Vendar je zelo krivično žrtvovati splošni blagor in pristne pravice družine, da bi pridobili dobrine, ki jih je mogoče in treba zagotavljati le tako, da bi to ne bilo v škodo vse družbe.¹⁸

IV. Ravnanje katoliških politikov glede na zakonodaje v korist homoseksualnih življenjskih skupnosti

10. Če so že vsi verniki dolžni ugovarjati zoper pravno priznanje homoseksualnih življenjskih skupnosti, potem so katoliški politiki še zlasti dolžni ugovarjati zaradi odgovornosti, ki jo imajo. Če se soočijo s pravnimi predlogi v korist homoseksualnih življenjskih skupnosti, naj bi upoštevali naslednja etična navodila:

Če je v zakonodajni skupščini prvič dan predlog v korist pravnega priznanja homoseksualnih življenjskih skupnosti, je katoliški poslanec npravno dolžan, jasno in javno protestirati ter glasovati proti predlogu. Dati svoj glas za pravno besedilo, ki je tako škodljivo za splošni blagor, je zelo nenravno dejanje.

¹⁷ Prim. sv. Tomaž Akvinski, *Summa theologiae* II-II q 63 a 1 c.

¹⁸ Razen tega obstaja vedno nevarnost – tega ne smemo pozabiti –, »da more postava, ki dela iz homoseksualnosti podlago za pridobitev pravic, osebo s homoseksualnim nagnjenjem dejansko spodbujati, da se razglaša za homoseksualno ali celo išče partnerja, da bi mogla izrabiti določila postave« (Kongregacija za nauk vere, Nekaj premislekov glede odgovora na pravne predloge o ne-diskriminiranju homoseksualnih oseb, 24. julija 1992, 14).

Če je postava v korist homoseksualnih življenjskih skupnosti že v veljavi, mora katoliški poslanec na vse mogoče načine protestirati in svoj odpor pokazati javno. Tu gre za dolžnost pričevanja za resnico. Če ni mogoče postaviti takšne vrste popolnoma odpravi, mora biti poslancu s sklicevanjem na navodila v okrožnici *Evangelij življenja* »dovoljeno podpirati predloge, ki imajo za cilj omejevanje škode takšne postave in zmanjševanje negativnih posledic na območju kulture in javne morale.« Pogoj za to je, da je poslančev »osebni popolni odpor« zoper vsako postavu »jasno izražen in vsem znan« ter nevarnost pohujšanja odvrnjena.¹⁹ To ne pomeni, da bi omejevalno postavu mogli v tej stvari imeti za pravično ali vsaj sprejemljivo. Gre za legitimen in ustrezen poskus nepravilno postavu vsaj deloma odpraviti, če je popolnoma odpraviti trenutno ni mogoče.

Sklep

11. Po nauku Cerkve ne more spoštovanje homoseksualnih oseb nikakor voditi k odobravanju homoseksualnega ravnanja ali k pravnemu priznanju homoseksualnih življenjskih skupnosti. Splošno dobro terjaja, da postava priznava, podpira in ščiti zakon kot temelj družine, ki je temeljna celica družbe. Pravno priznanje homoseksualnih življenjskih skupnosti ali njih enačenje z zakonom bi pomenilo ne samo odobravanje zgrešenega ravnanja in delati ga za model današnje družbe, marveč tudi zatemniti temeljne vrednote, ki spadajo k skupni dediščini človeštva. Cerkev ne more drugače, kakor da v korist ljudi in vse družbe brani te vrednote.

Papež Janez Pavel II. je predložene premisleke, ki so bili sklenjeni na rednem sestanku te kongregacije, odobril na avdienci, dodeljeni podpisnemu kardinalu prefektu, 28. marca 2003 in naročil njihovo objavo.

Rim, na sedežu Kongregacije za nauk vere, 3. junija 2003, na god svetih mučencev Karla Lwanga in tovarišev.

kardinal Joseph Ratzinger
prefekt

Angelo Amato S.D.B.
naslovni škof iz Sile
tajnik

¹⁹ Janez Pavel II., okrožnica *Evangelij življenja*, 25. marca 1995, 73.